

PROLETAREC

LIST ZA INTERESI DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, \$50 za pollet. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol let.

Oplati po doporuški. Pri spremembah bivališča je poleg novega naročnini tudi STAR/ naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company

Chicago, Illinois.

JOHN GRILEC, President;

JOHN PETREČ, Secretary;

ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, \$50 for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES ON AGREEMENT.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

DOPISI

Na delo za boljo prihodnost!

Neff, O., 4. jun. — Cenjeni sodnjeg urednik! Dovolite mi nekoliko prostora za par vrstic v našem delavskem listu "Proletarec".

Razmere, o kakršnih se sliši od vseh strani in čita v časopisih, vladajo tudi pri gas. Tudi pri nas se je zatrosila tista bolezen, ki se ji pravi "finančna sušica". Eden za drugim se počasi oglaša: "Jaz sem "sub" — in jaz tudi." Da je kapitalizem zakrivil te razmere, to je pri vsakem zavednem delavcu samo ob sebi uverimo. Poleg kapitalističnih velegrabev se pa se oglašajo drugi zajedaveci, ktere na veliko žalost in sramoto naši delaveci tudi podpirajo in jim svojimi krvavimi mukami krimijo želodec. Tukaj imamo nekega krokarja, ki se je priklikal k nam pred enim letom. Ta ničkoršček zdaj živi na račun ubogih delavecev, v zahvalo jih, še ne ogovori & jih sreča na cesti. Do zdaj je imel le majhno žapo za strženje ovac v najemu, a sedaj se je pa že toliko opomogel, da bode postavili večjo žapo, ktera bode le par osebam koristila, drugim vsem pa škodila na izobrazbi. "Sušica" bode pa še hujje pritisikal.

Ali bi ne bilo bolje, da bi dal za šolo, kjer se otroci saj kaj naučijo, kakov da daš za cerkev, ki ne donaš nobenih koristi? Ali trpiš to, da se na tvoje stroške postavlja poslopje, ki zmirom prazno stoji, a ti pa nimata kam pod streho? Zakaj zakladaš lenuhe, da se fina oblačilo, dobro posejo želodec, stanujejo v prijetnih stanovanjih, vozijo v kočijah in žive pohotno življene, — ti si pa sam lačen, borno obblečen, na stanu dolžan, peč hodiš in obutiš vso gremkovo bednega življena? Zakaj si moraš ti sam dela iskat, a njim ga ni treba?

Misl, da je že čas, da vsak delavec to razmislija in spozna sam, kako krivčeno je urejen svet. Spoznati bi moral tudi, da je kapitalizem vir vsega zla in da bi moral delavec imeti več pravice kakor jih pa ima. Ko si se vsak dan mučil in delal, rekel si: "O, jaz zaznamo, da ne moreš delat, tako jih mi smatrano ničevim in semešim. Ako vas "politični" klub nima druge naloge, kakor diktirati uredništvo, kaj smoje in kaj ne smoje priobčevati v časopisu, tedaj je ta klub res izredno predržna prikazen med ameriškimi Slovenci. Med razsodnimi ljudjimi se sme kaj takega pojavit le v Kurentovih dnevih.

"Proletarec" kot glasilo slovenskih socialistov v Ameriki, kot glasilo resnične delavske stranke, ima svoja pota in svojo smer, ne oziraje se na liste, na politične organizacije ali na posameznike, ki silijo v politično ospredje in ki so naši načelniki nasprotniki. Kadarkoli torej sili načelno nasprotstvo tako daže da hoče vedoma in namenoma škodovati našemu listu, naši stranki ali posameznim socialistom, in kadarkoli vidimo, da se izrablja in zatira delavstvo, tedaj je naša dolžnost, da dotičnika ali dotičnike ozigosamo v javnosti. In to le kolikor zasluzijo, pa nič več. Vedoma brez vrokov pa ne bude "Proletarec" napadat in žalil nobene osebe, pa naj bode še tak nasprotnik socializma. Na tem stališču stojimo in bodemo stali, da je namestnik dal zapreti vsečilišče v Inomostu.

Načina, po katerem se je to izvršilo, se ne sme prekmalno pozabiti, kajti prezačilen je za sedanji sistem v Avstriji. Nihče noči boste krov tega, kar se je zgodilo v Inomostu. Ko je bil čas, da se kaj ukrene, ni bil navzoč učeni minister dr. Marchet. To je menda sploh špecialiteta avstrijskih političarjev, da jih nikdar ni tam, kjer bi moral pokazati svojo barvo. Navzoč pa je bil "slučajno" gospod Beck: on pa je prepustil tiskarskemu namestniku ukrep, in ta je ukazal, da se zapre univerza Prvošoleci bodo morda verjeli, da je namestnik ravnal na svoj račun.

Dalje "toplo" priporočate rojakom, da si naj snujejo "Družbenia (sic!) P. (olitina) Društva ali Klube", kteri naj bi priejali večkratne shode in na katerih naj se članji posvetujejo o koristih delavstva (!) in za napredovanje na političnem (!) polju". V istej sajpi pa zopet pravite, da "nikakor ni priporočati zvezne ali klube, ktere vsebujejo (!) strankarski znakaj." In zopet dalje: "Klub mora biti nepristranski ter vsebovati (!) le namene kateri so za splošno korist delavstva in celega slovna bioritje za svoja delavska prava.

Poglej kaj trpe danes ljudje, ki so se dali izrabiti po kapitalistični in so glasovali za njih kandidate. Slučaj, da je neki zamorek v bližnjem mestu Bellaire pobral ogledano kost na kupu gnoja, da si uteši glad, je dovolj viden dokaz, kateri smo prijedali delaveci s svojo hlapčevsko poslušnostjo. Poglej tudi, koliko drže kapitalisti do delavec sedaj, ko je v bedi in stiski. Tukajšnji premogovski posnetnik C. Troll je 25. maja na premogovski konvenciji v Wheelingu, W. Va., vprašal nekega drugega kapitalista iz bližnjega mesta St. Clairsville, O., kaj da je storiti s premogarji in dotični je odgovoril: "Nothing, starve them

to death!" (Nič, izstrajajmo jih do smrti) ... Seveda, zdaj je lahko izstradati delaveko ko jih je tako, brez dela. Izstradati jih najprav, potem bodejo delati za vlastko plačo — to je hočejo kapitalisti. Toliko drže kapitalisti do delave!

Ne čitaj kapitalističnih listov, kateri zagovarjajo današnji kapitalistični sistem in delavcem trajoči samo prah v oči. Čitaj "Proletarca", kjer je pravi list za izobraževanje slovenskih delavcev v Ameriki. In ko ga preberete ne vrzi ga na stran, daj ga raje svojemu prijatelju. Daj mu trikot, štirikrat, potem ga pa zagovarjaj za naročnino. "Proletarec" te obiše 52krat v letu in ako te v tem času ne napravi socialist, potem te nobena stvar več ne bo.

Pozdravljam vse čitatelje in čitalke "Proletarca", a listu želim mnogo novih naročnikov.

Math. Tušek

V Lorraine, O., gre še zmaj slabo z delom. — Veselica.

Lorraine, O., 17. jun. — Cenjeni g. urednik! Prosim, sprejmite teh par vrstic v priljubljeni nam socijalistični list "Proletarec". Kakor povod v Ameriki, tako tudi pri nas je vedno gospodari gospodarska kriza. Z delom gre še zmaj slabo. Lorraine Slovenci se tolažimo med seboj in pričakujemo boljši časov, ali kedaj pride naš bog na pozem.

13. junija zyečer je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

OD UREDNIŠTVA.

Gospod Josip J. Peshell et consorts, Ely, Minn.

Hvala lepa za vaše "nasvete". Gospod Josip J. Peshell et consorts, Ely, Minn.

"Proletarec" kot glasilo slovenskih socialistov v Ameriki, kot glasilo resnične delavske stranke, ima svoja pota in svojo smer, ne oziraje se na liste, na politične organizacije ali na posameznike, ki silijo v politično ospredje in ki so naši načelniki nasprotniki. Kadarkoli torej sili načelno nasprotstvo tako daže da hoče vedoma in namenoma škodovati našemu listu, naši stranki ali posameznim socialistom, in kadarkoli vidimo, da se izrablja in zatira delavstvo, tedaj je naša dolžnost, da dotičnika ali dotičnike ozigosamo v javnosti. In to le kolikor zasluzijo, pa nič več. Vedoma brez vrokov pa ne bude "Proletarec" napadat in žalil nobene osebe, pa naj bode še tak nasprotnik socializma. Na tem stališču stojimo in bodemo stali, da je namestnik dal zapreti vsečilišče v Inomostu.

Načina, po katerem se je to izvršilo, se ne sme prekmalno pozabiti, kajti prezačilen je za sedanji sistem v Avstriji. Nihče noči boste krov tega, kar se je zgodilo v Inomostu. Ko je bil čas, da se kaj ukrene, ni bil navzoč učeni minister dr. Marchet. To je menda sploh špecialiteta avstrijskih političarjev, da jih nikdar ni tam, kjer bi moral pokazati svojo barvo. Navzoč pa je bil "slučajno" gospod Beck: on pa je prepustil tiskarskemu namestniku ukrep, in ta je ukazal, da se zapre univerza Prvošoleci bodo morda verjeli, da je namestnik ravnal na svoj račun.

Dalje "toplo" priporočate rojakom, da si naj snujejo "Družbenia (sic!) P. (olitina) Društva ali Klube", kteri naj bi priejali večkratne shode in na katerih naj se članji posvetujejo o koristih delavstva (!) in za napredovanje na političnem (!) polju". V istej sajpi pa zopet pravite, da "nikakor ni priporočati zvezne ali klube, ktere vsebujejo (!) strankarski znakaj." In zopet dalje: "Klub mora biti nepristranski ter vsebovati (!) le namene kateri so za splošno korist delavstva in celega slovna bioritje za svoja delavska prava.

Poglej kaj trpe danes ljudje, ki so se dali izrabiti po kapitalistični in so glasovali za njih kandidate. Slučaj, da je neki zamorek v bližnjem mestu Bellaire pobral ogledano kost na kupu gnoja, da si uteši glad, je dovolj viden dokaz, kateri smo prijedali delaveci s svojo hlapčevsko poslušnostjo. Poglej tudi, koliko drže kapitalisti do delavec sedaj, ko je v bedi in stiski. Tukajšnji premogovski posnetnik C. Troll je 25. maja na premogovski konvenciji v Wheelingu, W. Va., vprašal nekega drugega kapitalista iz bližnjega mesta St. Clairsville, O., kaj da je storiti s premogarji in dotični je odgovoril: "Nothing, starve them

to death!" (Nič, izstrajajmo jih do smrti) ... Seveda, zdaj je lahko izstradati delaveko ko jih je tako, brez dela. Izstradati jih najprav, potem bodejo delati za vlastko plačo — to je hočejo kapitalisti. Toliko drže kapitalisti do delave!

Ne čitaj kapitalističnih listov, kateri zagovarjajo današnji kapitalistični sistem in delavcem trajoči samo prah v oči. Čitaj "Proletarca", kjer je pravi list za izobraževanje slovenskih delavcev v Ameriki. In ko ga preberete ne vrzi ga na stran, daj ga raje svojemu prijatelju. Daj mu trikot, štirikrat, potem ga pa zagovarjaj za naročnino. "Proletarec" te obiše 52krat v letu in ako te v tem času ne napravi socialist, potem te nobena stvar več ne bo.

Pozdravljam vse čitatelje in čitalke "Proletarca", a listu želim mnogo novih naročnikov.

Math. Tušek

V Lorraine, O., gre še zmaj slabo z delom. — Veselica.

Lorraine, O., 17. jun. — Cenjeni g. urednik! Prosim, sprejmite teh par vrstic v priljubljeni nam socijalistični list "Proletarec". Kakor povod v Ameriki, tako tudi pri nas je vedno gospodari gospodarska kriza. Z delom gre še zmaj slabo. Lorraine Slovenci se tolažimo med seboj in pričakujemo boljši časov, ali kedaj pride naš bog na pozem.

13. junija zyečer je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

VSEUČILIŠKA STAVKA V AVSTRILJI.

Vendar se je zgodilo. Komaj nekaj tečnih dnevov je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

ZAHVALA NA VSEUČILIŠČU V AVSTRILJI.

Vendar se je zgodilo. Komaj nekaj tečnih dnevov je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

ZAHVALA NA VSEUČILIŠČU V AVSTRILJI.

Vendar se je zgodilo. Komaj nekaj tečnih dnevov je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

ZAHVALA NA VSEUČILIŠČU V AVSTRILJI.

Vendar se je zgodilo. Komaj nekaj tečnih dnevov je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.

Na tej veselicu nas je izvrstno zavabalo novo narodno pevsko društvo "Prešern", katero nam je zavpel nekaj izbranih pesmi. Le tako naprej, "Prešern"! Odbor

društva čuti dolžnost, da se na tem mestu zahvaljuje za obisk rojakov in lepo petje.

ZAHVALA NA VSEUČILIŠČU V AVSTRILJI.

Vendar se je zgodilo. Komaj nekaj tečnih dnevov je imelo tukajšnje društvo "Bled" štev. 17 S. N. P. J., svojo veselico in sicer v prostorih sobrata Ivana Zalarja. Klub vesela in slabim časom se je pa veselica dobro obnesla; čistega dobička je ostala precejšnja svota.</

Stranka

SLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

s nedeljo v Chicagu, III.

zvani tajnik: John Petrik, 718 W.

St., Chicago, Ill.

a poročila in dopisi, tičodi se so

čitne stranke ali posameznikom, kiu-

na jih se pošiljajo na gorenji način

tega tajnika.

IMENIK

Nationalni klub podrejenih Jugoslovenski Socialistični zvezi

v Chicagu:

Jugoslovenski socialistični klub štev.

III. Action Prešern, pred-

st. Frank Podlipac, fin. tajnik, 569

Halsted St. Redina meseca seja

šteto sotoč v mesecu, v prostor-

ju: Fr. Mladič, 587 S. Center Av.

zvezki socialistični klub štev. 2,

0. Ignac Žlembert, pred-

Ivan Kravanja, tajnik, Box 161.

meseca seja vsako zadnjo so-

v mesecu v prostorih sodr. Ivana

anjo.

Jugoslovenski socialistični klub štev.

stev. 5. Claridge, Pa., J. Mla-

predsednik; John Batič, tajnik.

zvezki socialistični klub štev. 6.

Frank S. Zabrie, tajnik, Box 306.

Jugoslovenski socialistični klub štev.

7. Salle, Ill. Jos. Bratovič, pred-

st. Valentim Potisek, tajnik, 1231

St. Redni seji sta 1. in 3. ne-

v mesecu; 3. nedelja je pladljiva

zvezki socialistični klub štev.

stev. 5. Claridge, Pa., J. Mla-

predsednik; John Batič, tajnik.

zvezki socialistični klub štev. 6.

Frank S. Zabrie, tajnik, Box 306.

zvezki socialistični klub štev. 7.

Ill. Valentim Potisek, tajnik.

Edward Hofman, tajnik.

Jugoslovenski socialistični klub štev.

8. Wash. John Makanc, tajnik.

zvezki ženski socialistični klub štev.

9. Chicago, Ill. Berta

prešern, predsednica; Mary Grilec, taj-

nik, 21st Pl. Redna seja vsako

v tretnji nedelji v mesecu, v pro-

stori Fr. Mladič, 587 Centre av.

zvezki socialistični klub štev. 10.

Ill. Louis Radman, predsednik;

Pravotnik, tajnik. Redna me-

seja vsako tretji nedelji v mes-

v prostorih sodr. Jos. Kolenc,

Broadway St.

zvezki socialistični klub Zmagaj,

11. Cumberland Camp No. 2, Wyo.

Fakin, predsednik; Anton Jelov-

tajnik. Redna seje se vrši vsako

v mesecu ob 2 ur po-

v flamski dvoran.

zvezki socialistični klub Prolet-

ar, 12. Glenco, Wyo. Math Bran-

ček, predsednik; Frank Čeljaj, taj-

nik.

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

zvezki socialistični klub Reddi-

Box 13, Ely, Minn. Jakob Škar

predsednik; John Puš, Box 55,

RABNA IN TROŠKOVNA VREDNOST

kot tvoriteljici menjalne vrednosti.

Danes vlada v produkciji poslovna oblika. Družba nima nikakega proizvajskoga načrta. Producira se v svrhu izmenjave in ne potrebe. Način izmenjave tiči v lastnostih produktov.

Če abstrahiramo od različnih form, ki branijo na prvi pogled spoznati bistvo in povod izmenjave, vidimo, da se izmenjava produktov opira na razmerje med ljudimi.

Meščanski ekonomi trdijo, da dandanes izmenjavo in njen način določuje razmerje med produkti. S tem se produktom nekaj pripisuje, kar v resnici ne obstoji. To napako meščanskih ekonomov je spoznal prvi Marks. Imenuje jo fetizem blaga; tudi kapital nosi značaj fetizma. V družbi privatne lastnine zadobi izmenjavo produkto, lice, kar do to izmenjavo določuje razmerje med produkto, med tem ko se je izmenjava v prvotnem komunizmu določala po razmerju med ljudmi.

Producija je slonela na drugi podlagi: bila je stvar družbe in ne posamnika. Če je produkcija družabna zadeva, se določa po potrebi. Če tege ni, je produkcija potrebna samo radi izmenjave.

Brez zasebne lasti ne more biti produkcije, ki bi imela za cilj kaj drugoga nego izmenjavo in tej sledi profite. Pogoj današnje kapitalistične produkcije je torej zasebna last. Iz tega nujno sledi premoč kapitala nad delom. Človek je v ustvarjanju družbe pribil sam nase, odnosno njegova volja ni bila absolutna.

Blago se izdeluje v svrhu izmenjave. Čemu se producira? Radi potrebe. Da se uteče človeške potrebe, ki so prijorene ali pa pridobljene, se producira. To bi bilo potrebno, naravno.

Vsak blago mora imeti torej rabno vrednost. Nemogoče je izmenjati produkt, ki ima samo za producenta vrednost. Da se produkti morejo izmenjati, je nujno, da so isti koristni za vse druge ali pa vsaj za gotovi del ljudi. Če je produkt, ki sem ga pridobil, zámkoristen in potreben, tedaj pravimo, da ima zámo rabno vrednost.

Ta rabna vrednost pa se določa po fizičnih lastnostih produktovih. Vsako blago poseduje rabno vrednost, kajti blago, ki nima rabno vrednosti, ne more biti predmet izmenjave, če nočemo ponizati izmenjave do nezambla.

Nasprotno pa moramo vedeti, da ni vse blago, kar ima rabno vrednost. So dobra (Guter), ki imajo rabno vrednost, pa vendar niso blago ali produkt dela.

Divjačina v gozdu, rive v vodastih, sadovi — vse to so dobra, imajoč rabno vrednost, ki pa lahko obstoj in se razmnožujejo brez človeškega dela. Ta dobra so nepremična, dokler divjačina ni ujeti ali rastlina ni utrgana; tudi ta dobra niso nastala radi izmenjave; to torej ni blago.

Blago se imenuje samo ono, kar je bilo produciranega v izmenjavo ali pa se pozneje določilo za izmenjavo.

Razmerje, v katerem se blago izmenjava, ustvarja menjalno vrednost. Vsemu blagu je določena neka podlaga, ki jo v življenju zovemo vrednost — vrednost blaga.

V blagu, katero se menja, mora biti nekaj skupnega z blagom, s katerim se menja. Ta skupnost mora biti radi premerjanja produktov. Oba produkta morata biti enake vrednosti.

Povod izmenjavi dajejo različne lastnosti različnih dober. Če bi imela vsa dobra jednaka lastnosti, bi odpadla vsaka izmenjava. Torej radi različnih dober se blago izmenjava kot rabna vrednost.

Da se najde vrednost blaga, ne smemo gledati na njega rabno vrednost. Če ne upoštevamo rabne vrednosti, nam ostane za cenevne blaga samo še en pot.

Blago ceniči kot produkt človeškega dela.

V blagu, kjer je skrito človeško delo, moremo iskati le eno vrednost. Pregledati je treba množino dela, ki se je potrebovalo za ustvaritev produktov. S tem, da smo konstatirali množino dela v blagu, že nismo našli vrednosti blaga. Sedaj je treba ceniči to v produktu vteleseno delo.

Marks pravi, da se delo meri po času, ki se ga je potrebovalo za ustvaritev produkta. Čas je torej najpoglavitejša stvar.

Pri tem si lahko mislimo: Če se delo meri po času, se prijeti, da imajo produkti enih in istih lastnosti različno vrednost. En delavec dela hitrejši, drugi počasnejše. Težko je dobiti dva delavca, ki bi

eno in nisto delo v istem času dodelala.

Toda tu ne smemo prezreti: če govorimo o delu, se ne smemo ozirati na individualno delo, temveč na družabno delo.

Marks pravi povsem jasno: "Skupna delavna moč družbe, ki se zrcali v vrednosti blaga, velja tu kot ena in ista človeška delavna moč, če tudi obstoji iz številnih individualnih delavnih moči, je ista človeška delavna moč kakor ona, dokler ima značaj družabne povprečne delavne moči, in kot takva potrebuje v produkciji blaga tudi le povprečno potreben ali družabno potreben delavnič.

Iz tega moramo logično izvajati, da z zvišanjem produktivne moči dela, pada družabno potreben delavniči čas in z njim — vrednost.

Ricardo, ta duhoviti učenec Adama Smitha, je prvi spoznal, da se blago ceni po delu, ki je skrito v produktu. Marks pravi, da je Ricardo prezrl družabni značaj dela, ki je skrit v vrednostni formi blaga. To pa je bil povod, da meščanski ekonomi niso zasledili fetizma blaga.

Blago se izmenjava raditev ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Povod, da se blago kot rabna vrednost lahko izmenjava, daje kvalitativno različno koristno delo, kot vsebina blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava. Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Marks je torej upravičen reči: Delo ni edini izvor bogastva.

Če raste produktivna moč dela radi novih iznjideb in jednakega, raste tudi bogastvo, ki pa je v kapitalistični družbi s pomočjo za, sebne lasti le v prid posamnikom — imenikom proizvajalnih sredstev.

Sestava vrednosti blaga odgovarja produkciji njegovi. Razločevati moramo torej med menjalno vrednostjo blaga pri produkciji za prodaj in menjalno vrednostjo pri drugačem produkcijiskem načinu.

Ponavljamo še enkrat: 1. Fetizem blaga je, da se v meščanski kapitalistični družbi na prvi pogled vidi, kakor da bi pri izmenjavi blaga odločevalo razmerje med produkti in ne, kar je v resnici razmerje med ljudimi. — 2. Če se kaj zdela, producira, to ni blago. Sele če ga hočemo izmenjati, postane blago. Človeška volja pa nima, kaj tako na to nikakega direktnega vpliva.

Menjava vrednost je produkt dodatne troškovne in anticipativne rabne cenitve.

Oba menjalca sta troškovni vrednosti in rabni vrednosti cenitvi podvržena.

Tržna cena je viden nasledek posredovanja, po denarju merjene troškovne in rabne vrednostne cenitve.

Vsaka izmenjava dve dober (samo ona dobra, ki imajo vrednost, morejo biti predmet izmenjave; dobro brez vrednosti ne more v ekonomičnem ali pravne oziroma imeti veljavje) se more vršiti le po posredovanju nekega splošnega ekvivalenta. V tem splošnem ekvivalentu morajo biti spojene druge vrednosti blaga.

Menjalna vrednost je pomen dobra, ki je vsled praktične menjave, mora imeti rabno vrednost za one, ki teh produktov nimajo, in menjajoči stranki morata biti zasebni lastnici menjalnih predmetov.

Napačna je misel, da so ljudje začeli izmenjavati, ker so bili privatni lastniki. Obratno je res: Ko so ljudje pričeli zdelavati blago, to je producirati v svrhu izmenjave, je postal zasebna last nujna, potrebna.

Če kdo producira več, nego potrebuje, tedaj ta nadprodukcija izgubi rabno vrednost za posestnika tega delavnega produkta. To nadprodukcijo utemeljuje zasebna last. Izmenjava produktov je postalna potrebitna in temeljena, ko produkcija ni bila več družabna zadava.

Marks pravi, da se delo meri po času, ki se ga je potrebovalo za ustvaritev produkta. Čas je torej najpoglavitejša stvar.

Pri tem si lahko mislimo: Če se delo meri po času, se prijeti, da imajo produkti enih in istih lastnosti različno vrednost. En delavec dela hitrejši, drugi počasnejše. Težko je dobiti dva delavca, ki bi

samo produkti, ki so segali čez lastno potrebo rabno vrednost, temveč da se je čez lastno potrebo izdelovalo v svrhu izmenjave, je postal razmerje, pod katerom vplivom se blago izmenjava, vedno bolj odvisno od produkcijskih pogojev.

Obenem se je pokazal razloček med rabno vrednostjo in vrednostjo.

Cim več delavnih produktov se izpreminja v blago, toliko bolj raste izmenjava blaga. Razvoj izmenjave se veča, čim večja je produktivnost dela. V tem postaja splošni ekvivalent nujen.

V začetku je izmenjava vsak to, kar ni potreboval, z omnim, kar je imelo zanji rabno vrednost. To je bilo enostavno. Toda če je A, ki je bil krojač, potreboval kralj, ki je bil v Bjuru, ki je bil pek. B pa je imel dovolj obleke, in zanji blago.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Naposled so se pojavile drage kovine. Nastal je denar, on je nastopil kot blago proti blagu. Bil je posebljenost človeškega dela. Zlato in srebro sta si za stalno pridobivala monopol, da služita kot splošni ekvivalent.

Denar je iz teh kovin. Ker je denar splošni ekvivalent in je torej v njem obseženo vse bogastvo, vse človeško delo, je zmagal nad človekom. Danes je to mrtvo delo človekovo v njegovih razmerih. Kralj vsega ljudstva od kraljev.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna, se blago izmenjava kot realna vrednost — na drugi strani pa se blago radi vrednosti izmenjava.

Vrednost blaga se torej ne določa po kvalitativnem delu, tem več splošno po tem, koliko živilske moči se je izdal za produkt, po primeri podenica.

Denar je iz teh kovin.

Ker je različno. Če ta stavki razširimo, moramo reči, da je človeško delo oni element, ki ustvarja realno vrednost. To pa daje povod produkciji.

Za ta splošni ekvivalent se je potreboval sedaj ena, sedaj druga vrsta blaga.

Iz vsakdanjega življenja vemo, da je blago kot vrednost kvantitativno različna.

Ker je rabna vrednost blaga različna